



## Åtgärder för jobb och omställning

---

### Till finansutskottet

Finansutskottet har berett bl.a. arbetsmarknadsutskottet möjlighet att avge yttrande över proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Arbetsmarknadsutskottet behandlar följaktligen i detta yttrande framför allt de förslag i propositionen och motionerna som berör utskottets beredningsområde och som därtill inte motsvarar förslag som tidigare förelagts riksdagen.

De motioner som behandlas är 2008/09:Fi15 (s), 2008/09:Fi16 (v) och 2008/09:Fi17 (mp). De anges i fortsättningen utan årtal.

# Utskottets överväganden

## Bakgrund

Det kan noteras att arbetsmarknadsutskottet även tidigare under riksmötet 2008/09 vid två tillfällen yttrat sig till finansutskottet i frågor som rör bl.a. arbetsmarknadspolitik: yttrande 2008/09:AU1y angående ramarna för utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och yttrande 2008/09:AU5y angående åtgärder mot konjunkturförsvagningen.

I det följande ligger betoningen på att redovisa och ta ställning till de förslag i propositionen och motionerna som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

## Propositionen

### *Ett försämrat konjunkturläge*

Regeringen anför i proposition 2008/09:97 att den ekonomiska politiken redan i budgetpropositionen för 2009 inriktades på att möta en konjunkturredgång. Där presenterades reformer omfattande 32 miljarder kronor för jobb och företagande, för att förstärka välfärden och för att rusta Sverige inför framtiden.

Regeringen konstaterar att det sedan budgetpropositionen framlades har skett en historiskt sett mycket kraftig avmattning av den globala ekonomin. Den globala konjunkturredgången får konsekvenser för svensk arbetsmarknad, där en tydlig nedgång nu kan skönjas. Regeringen anser att en markant uppgång av arbetslösheten är att vänta. Arbetslösheten beräknas stiga från 6,1 % år 2008 till 7,7 % år 2009 och 8,5 % år 2010.

Mot denna bakgrund presenterar regeringen i proposition 2008/09:97 ett antal satsningar som värnar jobb och sysselsättning och som skapar förutsättningar för arbetslösa, eller de som riskerar arbetslöshet, att få jobb, kompetensutveckling eller utbildning. Regeringen betonar samtidigt att aktiva finanspolitiska åtgärder inte får äventyra de offentliga finansernas stabilitet och långsiktiga uthållighet. Utgångspunkten för propositionen har därför varit att i första hand genomföra åtgärder som är direkt jobbskapande snarare än brett efterfrågestimulerande. Det har också varit viktigt att de åtgärder som vidtas samtidigt är strukturellt riktiga och även på lång sikt höjer sysselsättning och BNP.

### *Åtgärder för jobb och omställning*

I propositionen presenteras ett antal av regeringen beslutade åtgärder inom arbetsmarknadspolitik.

För att ge arbetslösa extra stöd att söka arbete har förmedlingsverksamheten, i form av *coachning*, intensifierats. Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att förstärka matchningsverksamheten och ge ett tidigt och individanpassat stöd för att kunna hjälpa arbetssökande tillbaka till arbete. Även ungdomar ska kunna ta del av coachningen. För perioden 2009–2011 satsar regeringen sammantaget närmare 3 miljarder kronor för detta ändamål.

Coacherna beräknas år 2009 kunna stödja 27 500 personer, 30 000 personer år 2010 och 15 000 personer år 2011. Beräkningarna baseras på helårsinsatser, vilket innebär att fler får del av insatserna eftersom stödet lämnas under kortare perioder.

Regeringen beräknar kostnaden för åtgärden till 1 100 miljoner kronor för år 2009. Regeringen har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från 2008 på det tidigare anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadspolitiska program och övriga kostnader* under dåvarande utgiftsområde 13 för utgiftsökningen. För åren 2010 och 2011 beräknas motsvarande anslag – anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* under utgiftsområde 14 – ökas med 1 200 respektive 600 miljoner kronor jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2009.

Att som arbetslös hålla kontakten med arbetslivet är viktigt för att kunna bevara och förbättra kompetensen, få ökad arbetslivserfarenhet och öka möjligheterna till ett nytt arbete. Antalet *platser i arbetspraktik* har därför utökats och praktik kan erbjudas tidigt under en arbetslöshetsperiod.

För att arbetslösa med längre arbetslivserfarenhet ska kunna upprätthålla och utveckla sin kompetens har regeringen inom ramen för arbetspraktiken infört *praktisk kompetensutveckling*. Arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling är därmed viktiga verktyg i coachningsarbetet.

Sammanlagt satsar regeringen 6,6 miljarder kronor på praktikplatser åren 2009–2011. Det motsvarar 19 000 platser under år 2009, 26 000 platser under år 2010 och 8 000 platser under år 2011 (mätt som helårsekvivalenter).

Regeringen beräknar kostnaden för arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling till 2 348 miljoner kronor för år 2009. Regeringen har beslutat att Arbetsförmedlingen får disponera motsvarande belopp av anslagssparandet från år 2008 på tidigare anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* under dåvarande utgiftsområde 13 för utgiftsökningen. För åren 2010 och 2011 beräknas motsvarande anslag – anslag 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* under utgiftsområde 14 – ökas med 3 240 respektive 1 005 miljoner kronor jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2009.

För att ytterligare stärka möjligheterna för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden har *komensationen* för lönekostnaden för *de s.k. nystartsjobben* utökats. Tidigare kompenserades arbetsgivare som anställer personer som varit arbetslösa eller sjuka i mer än ett år, och som är berättigade till nystartsjobb, med ett belopp som motsvarar arbetsgivaravgiften.

Från och med den 1 januari 2009 är denna kompensation fördubblad för att öka jobb­möjligheterna för dem som står långt från arbetsmarknaden. En arbetsgivare betalar för dessa personer därmed endast cirka hälften av den lönekostnad som skulle ha gällt utan nedsättningen.

Den fördubblade kompensationen förväntas leda till 4 700 fler nystarts­jobb i genomsnitt per månad under år 2009, 6 000 fler under år 2010 och 4 700 fler under år 2011. Sammanlagt beräknas ca 21 000 nystartsjobb i genomsnitt under år 2009, 20 000 under år 2010 och 21 000 under år 2011.

Den ökade skatteutgift som följer av den fördubblade kompensationen beräknas till 938 miljoner kronor år 2009, 1 412 miljoner kronor år 2010 och 1 388 miljoner kronor år 2011. Kostnaden består dels av ökade volymer, dels av en högre kompensationsgrad för nya beslut i de redan beräknade volymerna för nystartsjobb. Jämfört med skatteutgifterna som beräknades i budgetpropositionen för 2009 är ökningen 646 miljoner kronor år 2009, 991 miljoner kronor år 2010 och 1 078 miljoner kronor år 2011.

För att säkerställa ett snabbt genomförande av åtgärderna för jobb och omställning föreslår regeringen att *Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag* tillfälligt höjs med 300 miljoner kronor år 2009 (punkt 3 delvis).

De förstärkta coachningsinsatserna och de utökade möjligheterna till arbetspraktik är begränsade till åren 2009–2010, medan förändringen av villkoren för nystartsjobb är permanent.

I propositionen presenteras också åtgärder inom utbildningsområdet, infrastrukturåtgärder och skattereduktion för ROT-arbeten, som även dessa syftar till att mildra effekten av konjunkturedgången på arbetsmarknaden.

## Motionerna

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen.

*Socialdemokraterna* kritiserar i motion *Fil15* regeringen för att genom passivitet förvärra det svåra ekonomiska läget och bidra till att arbetslösheten stiger. Regeringen sägs bära ansvaret för att en halv miljon människor har lämnat arbetslöshetsförsäkringen och för att ha avvecklat tre fjärdedelar av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. I motionen redogörs för den socialdemokratiska politiken för jobbskapande investeringar i form av dels nya förslag, dels hänvisningar till förslag i tidigare motioner. Partiet föreslår bl.a. ett spetskompetenslyft genom vilket 20 000 personer, exempelvis sådana som varslats om uppsägning, ska beredas möjlighet att skaffa sig spetskompetens inom sina yrkesområden. Vidare föreslås utökad yrkesutbildning till arbetslösa, praktikplatser i statliga myndigheter för nyutexaminerade akademiker och kraftigt subventionerade anställningar för långtidsarbetslösa. I ett gemensamt ungdomspaket som redovisas i motionen föreslår Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet traineeprogram i välfärden, jobbutbildning till unga, fler utbildningsplatser på komvux, kvalificerad yrkesutbildning och högskola och utbyggda möjlighe-

ter till karriärcoachning och praktik. Partiet vill också sänka kostnaderna för medlemskap i arbetslöshetsförsäkringen med upp till 75 %, höja ersättningen till 80 % och höja taket till 990 kr/ersättningsdag.

I *Vänsterpartiets* motion *Fi16* anføres att regeringen i ett läge med allt högre arbetslöshet bör driva en mer expansiv finanspolitik som leder till att sysselsättningen stimuleras. På det arbetsmarknadspolitiska området vill partiet bl.a. satsa på kompetensutveckling för anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. Företagen föreslås svara för utbildningskostnaden medan staten står för ersättningen till de studerande i enlighet med arbetslöshetsersättningen. Partiet förordar också ett arbetsmarknadspolitiskt program i form av en utbildningsatsning för arbetslösa som saknar gymnasieutbildning. Vänsterpartiet vill också att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda insatser för arbetslösa ungdomar tidigare än i dag. ESF-rådets begäran att få använda medel för senare år redan år 2009 bör beviljas. I motionen presenteras också det gemensamma ungdomspaket som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Vänsterpartiet anför även att de vill förändra arbetslöshetsförsäkringen så att den högsta dagpenningen höjs till 916 kr och ersättningsnivån i försäkringen och för aktivitetsstödet till 80 % under hela ersättningsperioden. Dessutom föreslås höjt grundbelopp, två färre karensdagar och återinförande av möjligheten för deltidsarbetslösa att få ersättning i 300 dagar.

Även om regeringen inte kan lastas för finanskrisen anser *Miljöpartiet* i motion *Fi17* att den genom sin politik, sin oförmåga och sitt bristande engagemang nu förvärrar krisen och fördjupar lågkonjunkturen. Partiet ställer sig visserligen bakom en del av de åtgärder som regeringen presenterar i propositionen, men anser att de är otillräckliga. Regeringen måste, enligt Miljöpartiet, återkomma med förslag på ytterligare insatser inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Bland annat framförs att antalet platser i arbetsmarknadsutbildning och andra kvalitativa åtgärder måste öka. I motionen presenteras också det gemensamma ungdomspaket som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Miljöpartiet föreslår också att regeringen redan i dag annonserar förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen. Partiet menar att taket bör höjas och att fler bör omfattas av försäkringen.

### Utskottets ställningstagande

Den mycket goda utveckling som den svenska arbetsmarknaden haft de senaste åren är nu till följd av lågkonjunkturen och den internationella finanskrisen på väg att brytas. Under det sista kvartalet 2008 varslades 57 000 personer enligt Arbetsförmedlingens statistik, vilket endast har överträffats av det sista kvartalet 1992. Samtidigt sker en stor nedgång i efterfrågan på arbetskraft, och färre av dem som redan är arbetssökande går vidare till arbete. Enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar var 309 000 personer arbetslösa i december 2008, vilket motsvarar 6,4 % av

arbetskraften. Det är en ökning med 5 000 personer (0,2 procentenheter) sedan månaden innan och med 42 000 personer (0,8 procentenheter) sedan december 2007. Arbetsförmedlingen rapporterar i sin månadsstatistik för januari 2009 att 22 000 fler personer var inskrivna då jämfört med i december 2008 och 45 000 fler jämfört med i januari 2007. I sin prognos för åren 2009 och 2010 gör Arbetsförmedlingen bedömningen att arbetslösheten kommer att stiga till 7,6 % år 2009 och till 9,0 % år 2010, dvs. ungefär samma bedömning som regeringen gör i sin prognos.

Utskottet finner utvecklingen bekymmersam. Att ha ett arbete är en källa till frihet, trygghet och social gemenskap. Alltför många människor riskerar under de närmaste åren att förlora sitt arbete. Målet för den offentliga politiken måste därför vara att upprätthålla Alliansregeringens arbetslinje genom att stimulera skapandet av nya arbetstillfällen och göra de arbetssökande väl rustade att ta de arbeten som skapas även i en lågkonjunktur, så att tiden i arbetslöshet minimeras och människor undviker att fastna i utanförskap.

Även om utvecklingen inger oro ser utskottet emellertid samtidigt goda skäl att inte ge en alltför mörk bild av situationen. För det första är det, som utskottet tidigare påpekat (i betänkande 2008/09:AU2 och i yttrande 2008/09:AU5y till finansutskottet), viktigt att hålla i minnet att även om nedgången på arbetsmarknaden accelererat under de senaste månaderna så startar den från en historiskt hög nivå med en stark arbetsmarknad, hög sysselsättning och relativt låg arbetslöshet. Enligt Arbetsförmedlingens långtidsprognos kommer sysselsättningen inte ens under de förväntade nedgångsåren 2009 och 2010 att understiga sysselsättningsnivån år 2006 när regeringen tillträdde, trots att arbetskraften mellan åren 2006 och 2010 samtidigt antas öka med ca 84 000 personer.

För det andra kännetecknas enligt utskottets mening den svenska arbetsmarknaden av flexibilitet och anpassningsförmåga. Utskottet bedömer därför att den är relativt väl rustad att möta de utmaningar som lågkonjunkturen kommer att medföra.

Här kan nämnas de omställningsavtal som arbetsmarknadens parter tecknar och som omfattar arbetstagare på många avtalsområden. Omställningsavtalen bör kunna vara till stor hjälp med att gå vidare i arbetslivet för många av dem som riskerar att bli eller redan blivit uppsagda.

Utskottet vill också lyfta fram regeringens initiativ att tillsätta regionala företrädare med god insikt i lokala och regionala förhållanden att samordna insatser med anledning av varsel och nedläggning av verksamhet i olika delar av landet. I sin information till utskottet den 22 januari 2009 underströk statssekreterare Jöran Hägglund, ordförande i den statssekreterargrupp som är knuten till de regionala samordnarna, att dessa hade en relativt samstämmig bild av vilka åtgärder som var efterfrågade, men att betoningen varierade mellan olika regioner. Utskottet instämmer i statssekreterarens slutsats att lösningarna därför bör anpassas till regionala förhållanden.

Vidare har den omorganiserade och mer flexibla Arbetsförmedlingen under år 2009 givits i uppdrag att löpande prioritera resurser till regioner som drabbas av större varsel, vilket bl.a. de förmedlingar som öppnats i anslutning till arbetsplatser som drabbats av stora varsel är ett exempel på. Arbetsförmedlingen kommer också att arbeta med förebyggande insatser riktade till personer som är eller riskerar att bli arbetslösa med anledning av det försämrade konjunkurläget, ett s.k. ”snabbspår”, vilket Arbetsförmedlingens generaldirektör informerat utskottet om i december förra året. För att klara omställningen till de nya förutsättningarna föreslår regeringen en temporär höjning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för år 2009. Utskottet finner en sådan höjning väl motiverad och ställer sig därför bakom propositionens yrkande 3 i denna del.

Insatser inom den reguljära arbetsmarknadspolitiken ska, enligt utskottets mening, fungera så att de stärker den arbetssökandes möjligheter att få ett jobb. Kortsiktigt sker det genom förstärkt hjälp med jobbsökande, långsiktigt genom utbildnings- eller praktikinsatser som stärker den arbetssökandes anställningsbarhet. Arbetsmarknadsutskottet välkomnar därför de nya åtgärder som regeringen presenterar i proposition 2008/09:97, vilka enligt utskottets bedömning i kombination med redan genomförda reformer bör kunna leda till att lågkonjunktorens effekter på den svenska arbetsmarknaden dämpas och bidra till att tiden i arbetslöshet för dem som under de närmaste åren förlorar sina jobb kan förkortas.

En viktig åtgärd är den vidgade satsning på personliga coacher som nu genomförs. Coachningsstöd har hittills primärt varit förbehållet de som befunnit sig relativt långt från arbetsmarknaden, dvs. i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar. I den svårare arbetsmarknadssituation som råder kan det emellertid, enligt utskottets mening, vara effektivt att även de som nyligen blivit arbetssökande får tillgång till intensifierat stöd redan från första dagen. Att den arbetssökande själv kan välja sin coach från ett utbud av kompletterande aktörer borgar, i kombination med målsättningen att coachen ska handleda ett begränsat antal arbetssökande, för att åtgärden kommer att ge den arbetssökande ett stöd som är individanpassat och av hög kvalitet. Enligt vad utskottet erfarit beräknas upphandlingen av coachningsinsatser vara avslutad i sådan tid att arbetssökande kan börja delta i dessa i maj 2009. Regeringen har emellertid samtidigt i regleringsbrevet bemyndigat Arbetsförmedlingen att använda upp till 300 miljoner kronor av de 1 100 miljoner kronor som nu avsatts för förstärkt stöd i form av personliga coacher att i egen regi bedriva coachningsverksamhet. Då det är viktigt att insatserna inte försenas finner utskottet en sådan lösning ändamålsenlig. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att Arbetsförmedlingen därutöver naturligtvis har tillgång till drygt 4,7 miljarder kronor på förvaltningsanslaget för ordinarie förmedlingsverksamhet.

Att den som blir arbetslös inte förlorar kontakten med arbetslivet är viktigt både för att yrkeskompetensen ska upprätthållas och för att den arbetslöse ska behålla ett yrkesmässigt och socialt nätverk. Utskottet välkomnar därför att regeringen i den försämrade arbetsmarknadssituationen utökar möjligheten till arbetspraktik till att gälla även de som nyligen förlorat sitt arbete och – i form av s.k. praktisk kompetensutveckling – de arbetssökande som redan har arbetslivserfarenhet. Arbetspraktiken och den praktiska kompetensutvecklingen ska vara viktiga verktyg i coachningsarbetet. Utskottet ser fördelar med att praktikanvisningarna begränsas till högst tre månader, bl.a. eftersom det rör sig om kompetensupprätthållande insatser då risken för inläsnings- och undanträngningseffekter bör beaktas. Begränsningen innebär att de nu avsatta medlen torde räcka till att minst 75 000 personer kan delta i praktikinsatserna. Utskottet anser detta vara en både kraftfull och ändamålsenlig satsning.

Utskottet ser i Alliansens arbetsmarknadspolitik en underliggande och egentligen ganska given princip att konjunkturberoende insatser bör följa konjunkturen. Arbetsmarknadspolitiken ska inte användas till att på statistisk väg dölja människors utanförskap och därmed minska deras möjligheter att få riktiga jobb. Följaktligen har utskottet, bl.a. i tidigare yttranden till finansutskottet (exempelvis yttrande 2007/08:AU1y), ställt sig bakom att i det då rådande starka arbetsmarknadsläget minska volymerna och åtgärdsfloran inom den generella arbetsmarknadspolitiken. På det sättet kunde resurser frigöras till förstärkta insatser för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. I linje med samma princip bör arbetsmarknadspolitikens fokus, när konjunkturen nu vänder nedåt, breddas genom att insatser görs tillgängliga även för nyblivna arbetslösa. Samtidigt framstår det också, som regeringen föreslår, som lämpligt att göra denna typ av insatser tidsbegränsade till åren 2009 och 2010 så att behovet av fortsatta åtgärder kan omvärderas i ljuset av den ekonomiska utvecklingen. Utskottet vill återigen understryka att omsorgen om de offentliga finanserna i det rådande osäkra ekonomiska läget talar för att inte använda mer resurser än nödvändigt, så att utrymme finns för att sätta in ytterligare åtgärder om ett behov skulle uppstå.

Utskottet noterar att någon motsvarande omsorg om statsfinanserna inte tycks vägleda oppositionspartiernas förslag. Motionerna Fi15 (s), Fi16 (v) och Fi17 (mp) innehåller trots det inte särskilt många nya och kreativa idéer som kan bidra till att möta det kärvare ekonomiska läget, utan hänvisar i allt väsentligt till de förslag som förelades och avvisades av riksdagen redan i december 2008. På det arbetsmarknadspolitiska området inskränker sig dessa förslag framför allt till krav på tiotusentals fler ”platser” i åtgärder av olika slag. Utskottet ser problem med oppositionspartiernas förslag, såväl till innehåll som till finansiering.

Utskottet konstaterar att det, när det gäller exempelvis Socialdemokraternas motion, för många av de insatser i form av fler ”platser” som partiet säger sig vilja skapa inte anges vilken längd de föreslagna insatserna är



tänkta att ha. När det inte är möjligt att sätta insatsens längd i relation till de medel som föreslås måste enligt utskottets mening såväl kvaliteten som finansieringen starkt ifrågasättas. Utskottet kan som illustrativt exempel peka på förslaget om 1 000 praktikplatser för nytexaminerade akademiker till en kostnad om 100 miljoner kronor. Det innehåller, i likhet med många av partiets övriga förslag, ingen uppgift om hur långa praktikplatserna är tänkta att vara. Däremot uppges att de 100 000 kronor per plats som föreslås ska räcka till att: aktivt förmedla praktikplatserna, kvalitetskontrollera praktikplatserna, stimulera framväxten av nya praktikplatser och stimulera till jobb efter praktik. Dessutom uppges att satsningen även ska räcka till medfinansiering av praktiklön. Utskottet anser att förslag av sådan oklar kvalitet inger betänkligheter mot bakgrund av en utveckling där lågkonjunkturen riskerar att medföra att de offentliga finanserna kraftigt försvagas.

Regeringens linje är att genomföra ett kraftfullt men väl avvägt och tidsmässigt avgränsat paket av insatser som inte riskerar de offentliga finanserna, samtidigt som beredskapen är hög för att om utvecklingen på arbetsmarknaden så kräver komplettera med ytterligare insatser. Denna linje står enligt utskottets bedömning i kontrast till oppositionspartiernas illa specificerade krav på tiotusentals fler ”platser” i olika typer av åtgärder än vad regeringen förordar. Utskottet anser att förslag om åtgärder måste utgå från en tydligare analys av de faktiska behoven på arbetsmarknaden. Förslagen skulle om de genomfördes dessutom bidra till att driva upp underskottet i de offentliga finanserna, vilket kan minska handlingsutrymmet att agera med kraft om lågkonjunkturen skulle förvärras.

Även oppositionspartiernas olika förslag om att förändra arbetslöshetsförsäkringen skulle, om de blev verklighet, riskera att ytterligare försvaga statsbudgeten. Likartade motionskrav har framförts tidigare under mandatperioden. Utskottet uttalade i samband med behandlingen av budgeten för 2009 (betänkande 2008/09:AU2) att de senaste årens förändringar i arbetslöshetsförsäkringen är en del av en större reform för att stärka arbetslinjen och öka sysselsättningen. Det råder enligt utskottet ingen tvekan om att utformningen av försäkringen påverkar arbetsmarknaden. Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Den ska fungera som ett ekonomiskt stöd under en övergångsfas och inte – som den tidigare tenderat att vara – som ett allmänt försörjningsstöd. Försäkringen ska fungera som en viktig trygghet i perioden när man går från ett arbete till ett annat, samtidigt som arbetslinjen är tydlig. Utskottet har också i sitt yttrande till finansutskottet över budgetramarna för 2009 (2008/09:AU1y) betonat vikten av att de grundläggande förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen som genomförts under senare år består. I yttrandet har utskottet också välkomnat regeringens förslag till åtgärder för att underlätta ny- och återinträde i arbetslöshetskassorna. Utskottet ser ingen anledning att ompröva den inställning som då uttrycktes.

Utskottet vill avslutningsvis ta tillfället i akt att betona att den snabba händelseutvecklingen – i form av ökande varsel och snabb tillströmning av nyblivna arbetslösa – inte får minska fokus på de män och kvinnor som redan före konjunkturnedgången haft svårast att ta sig in på och stanna kvar på arbetsmarknaden. Ungdomar under 25 år, utomeuropeiskt födda, funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa över 55 år och personer med låg utbildningsnivå brukar generellt stå inför sådana svårigheter. Arbetsförmedlingen varnar i sin prognos för åren 2009 och 2010 för att arbetslösheten riskerar att stiga kraftigt i dessa grupper; från 102 000 arbetslösa år 2008 till 140 000 arbetslösa år 2009, med risk för ytterligare ökning till år 2010.

Utskottet vill särskilt framhålla vikten av att ungdomsarbetslösheten hålls tillbaka. Regeringen har på ett förtjänstfullt sätt arbetat aktivt för att med olika åtgärder sänka de trösklar in på arbetsmarknaden som ungdomar möter. Den möjlighet till nedsättning av socialavgifter för unga mellan 18 och 25 år som infördes den 1 juli 2007 gjordes vid årsskiftet 2009 kraftfullare och utvidgades till att omfatta även ungdomar under 18 år och personer som vid årets ingång har fyllt 25 men inte 26 år. De som står längst från arbetsmarknaden har sedan slutet av år 2007 kunnat delta i jobbgarantin för ungdomar med särskilda stödinsatser för att snabbare komma tillbaka till arbete eller utbildning. Jobbgarantins huvudsakliga inriktning är att hjälpa ungdomarna att effektivisera sina jobbsökaraktiviteter. Utskottet finner denna inriktning synnerligen ändamålsenlig då, efter vad som bl.a. framkom vid den hearing om den svenska arbetsmarknaden som utskottet arrangerade den 10 februari 2009, stöd till jobbsökaraktiviteter är den insats som är mest effektiv för att unga arbetslösa ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Sysselsättningen bland ungdomar i ålderna 15–24 år ökade också enligt SCB:s mätningar med nästan 25 000 personer mellan december 2006 och december 2008.

Nu kan emellertid en vändning nedåt noteras, och Arbetsförmedlingen gör bedömningen att sysselsättningsgraden kommer att minska mer bland ungdomar än bland övriga åldersgrupper. Det förklaras av att det blir svårare för ungdomar än för andra att ta sig in på arbetsmarknaden samtidigt som de unga som redan fått in en fot där i ökande utsträckning kommer att bli arbetslösa. Ungdomar har oftare än äldre arbetstagare tidsbegränsade anställningar och de ungdomar som är tillsvidareanställda har ofta kortare anställningstid än sina äldre kolleger, vilket innebär att de, enligt grundprinciperna i LAS, löper större risk att bli uppsagda.

Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att regeringen i propositionen tar ytterligare initiativ till att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden, bl.a. genom att göra det ännu lättare för ungdomar att kvalificera sig för nystartsjobb. Det sker genom att regeringen dels har infört en ramtidsbestämmelse som gör det möjligt för de ungdomar och andra som är kvalificerade för nystartsjobb att ta kortare arbeten utan att därmed behöva påbörja en ny kvalificeringsperiod, dels avser att utvidga

ungdomskategorin – som lättare kvalificerar sig för nystartsjobb – till att gälla personer som fyllt 20 men inte 26 år. Även de förstärkningar av yrkesutbildningen på såväl gymnasie- som eftergymnasial nivå som regeringen föreslår kommer på ett positivt sätt att bidra till att ungdomars anställningsbarhet ökar och trösklarna in på arbetsmarknaden sänks.

Erfarenhetsmässigt riskerar de som redan i inledningen av en lågkonjunktur står längst ifrån arbetsmarknaden att föras ännu längre ut i utanförskap när arbetsmarknaden viker nedåt. Utskottet välkomnar därför också den permanenta förstärkning av nystartsjobben som regeringen föreslår. För personer som fyllt 26 år och som kvalificerar sig för nystartsjobb fördubblas kompensationen till den arbetsgivare som anställer eller förlänger en anställning av en sådan person, vilket betyder att lönekostnaden blir ungefär hälften jämfört med en vanlig anställning. Därmed blir kompensationsgraden densamma som för de s.k. nyfriskjobben. Inte minst mot bakgrund av att flera av de forskare som deltog vid utskottets ovan nämnda hearing den 10 februari 2009 betonade att subventionerade lönekostnader ofta är helt nödvändiga för att de som befinner sig längst ifrån arbetsmarknaden ska ges en rimlig chans att kunna komma tillbaka framstår förstärkningen av nystartsjobben som särskilt angelägen. Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att arbetslösa som är 55 år och äldre – vilka enligt ett forskningsprojekt vid IFAU som rapporterades vid hearingen har särskilt svårt att komma tillbaka till arbetsmarknaden – är berättigade till dubbel tid med nystartsjobb. Utskottet välkomnar också att utformningen av det tredje steget i jobb- och utvecklingsgarantin nu är på plats för att de som hamnat längst ifrån arbetsmarknaden trots lågkonjunkturen ska kunna delta i en meningsfull och samhällsnyttig sysselsättning efter sina egna förutsättningar.

I sammanfattning avstyrker arbetsmarknadsutskottet de i motionerna Fi15 (s), Fi16 (v) och Fi17 (mp) framförda förslagen som berör utskottets beredningsområde. Utskottet ansluter sig i stället till de förslag och redan beslutade insatser som presenteras i proposition 2008/09:97. Utskottet anser dem vara väl avvägda, både vad gäller inriktning och omfattning. Insatserna är ytterligare exempel på den nya linje i arbetsmarknadspolitikerna som Alliansregeringen fört och som visat sig framgångsrik – med konsekvent fokus på jobbskapande och matchning, snarare än på förmedling av åtgärder och bidrag. Utskottet utgår från att denna politik kommer att bidra med lösningar även i sämre tider på arbetsmarknaden. Utskottet känner sig också tryggt i förvisningen om att regeringen noga följer den vidare utvecklingen och, om så skulle visa sig bli nödvändigt, återkommer till riksdagen med ytterligare förslag i linje med den hittills förda politiken.

Stockholm den 17 februari 2009

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

*Hillevi Engström*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Eva Flyborg (fp), Jan Ericson (m), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Reza Khelili Dylami (m), Jennie Nilsson (s) och Lennart Levi (c).

# Avvikande meningar

## 1. Avvikande mening (s, v, mp)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Jennie Nilsson (s) anför:

Vi tillstyrker inriktningen i de motioner som lämnats av Socialdemokraterna (2008/09:Fi15), Vänsterpartiet (2008/09:Fi16) och Miljöpartiet (2008/09:Fi17) om behovet av kraftigare stimulanspaket mot jobbkrisen än det som den moderatstyrda regeringen presenterar i sin proposition. Våra motioner är inte identiskt lika men har en klar och tydlig gemensam inriktning.

Vi har under hösten krävt att regeringen agerar mer kraftfullt för att motverka att finanskrisen övergår i en allvarlig jobbkris. Liknande krav har kommit från Konjunkturinstitutet, Lars Calmfors, ordförande i regeringens finanspolitiska råd, och flera viktiga samhällsaktörer. Regeringen har hela tiden avfärdat dessa förslag. När man nu slutligen kommit på andra tankar är resultatet tyvärr mycket urvattnat. Trots att den dramatiska händelseutvecklingen fortsatt under vintern – med 37 000 personer varslade och 22 000 personer nyinskrivna enligt Arbetsförmedlingens statistik för januari 2009 – så förstår eller förmår regeringen inte att prestera mer än ett magert paket som kommer att visa sig otillräckligt om krisen blir så allvarlig som de flesta bedömare utgår från. Vi anser att mer måste göras för att inte jobbkrisen ytterligare ska förvärras!

I motionerna föreslås en rad olika åtgärder. Vi väljer att inte här ta ställning till enskilda förslag utan ser stora möjligheter i samtliga framlagda förslag. För Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ter det sig självklart att Arbetsförmedlingen måste få betydligt större resurser till utbildningsinsatser för att klara den utmaning arbetsmarknaden står inför. Vi ser också att ytterligare stora insatser behövs för dem som har allra svårast att få jobb.

En hög utbildningsnivå och en aktiv arbetsmarknadspolitik är omistliga delar i den svenska modellen, där strävan är att öka produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet genom att bejaka strukturomvandling. Till skillnad från regeringen vill vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister fortsätta att bygga vidare på och förbättra denna modell där staten tar sin del av ansvaret för ett väl fungerande, utvecklande och demokratiskt arbetsliv.

Den ökande arbetslösheten kommer tyvärr att göra effekterna av regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen allt mer tydliga och smärtsamma. Enligt statistik från IAF hade a-kassorna nästan 500 000 färre medlemmar vid 2008 års slut jämfört med i september 2006 när den borgerliga regeringen tillträdde. En SO-rapport från november 2008 visar

också att ca 350 000 färre hade ett inkomstrelaterat skydd från arbetslöshetsförsäkringen om man jämför perioden 2006–2008 med perioden 2004–2006. Arbetsförmedlingens statistik visar att andelen inskrivna på förmedlingarna utan inkomstrelaterat skydd år 2008 är uppe i 43 %, varav ca tre fjärdedelar står helt utan rätt till ersättning. Den låga nivån på taket i försäkringen och sänkningen av ersättningsnivån innebär dessutom att ännu färre har ett inkomstskydd som de faktiskt kan leva på: enligt SO hade endast en av fyra heltidsarbetslösa en ersättning som motsvarade 80 % av inkomsten. Som SO konstaterar har inkomstskyddet för normalinkomsttagaren därmed devalverats till att endast vara ett grundskydd. Undersökningar tyder också på att den faktiska ersättningsnivån för medelinkomsttagare ligger under nivån i många europeiska länder.

Yrvaket börjar regeringen inse att utvandringen från a-kassorna riskerar att allvarligt förvärra både samhällsekonomin och situationen för hundratusentals enskilda. Men de förslag som aviserats är för lite och för sent. Vi anser att arbetslöshetsförsäkringen måste förbättras bl.a. genom att fler tillförsäkras 80 % av inkomsten och genom att avgifterna sänks kraftigt så att fler kan tillgodogöra sig det inkomstskydd som försäkringen innebär.

Arbetsförmedlingen konstaterar i sin prognos för åren 2009 och 2010 att ungdomar kommer att drabbas först och hårdast av den kommande jobbkrisen. Bedömningen är att ungdomsarbetslösheten under de närmaste åren kommer att öka kraftigt och redan mot slutet av andra halvåret 2009 vara uppe i ca 100 000 ungdomar utan jobb.

Regeringen, som i propositionen knappt berör den överhängande risken för massarbetslöshet bland ungdomar, tycks inte förstå hur allvarligt det skulle vara om en hel ungdomsgeneration när de för första gången ska försöka få in en fot på arbetsmarknaden i stället tvingas direkt ut i arbetslöshet. De arbetsmarknadspolitiska förslag riktade mot att stävja ungdomsarbetslösheten som regeringen presenterar i propositionen är också uppseendeväckande magra. En marginell justering av åldersgränsen för nystartsjobb är det enda man har orkat med. Att notera är samtidigt också att den förstärkning av nystartsjobben som införts inte gäller ungdomar. Sedan tidigare finns den generella nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga som fungerar som en stor subvention för företag som redan har många ungdomar anställda, men som knappast är det effektivaste sättet att få fler att anställa ungdomar. Tröskeeffekter medför snarare att arbetsgivare kommer att dra sig för att förlänga tidsbegränsade anställningar för ungdomar som passerar åldersgränsen.

Vi i Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att det behövs ett ungdomspaket för framtiden som kan se till att inte regeringens passivitet inför ungdomsarbetslösheten risker att skapa en förlorad generation.

Många arbetslösa ungdomar har bristande utbildning. Utvärderingar från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) visar att yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning är en framgångsrik insats som leder till

jobb. Vi har tidigare lagt fram förslag om att bygga ut den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. Vi framför nu ett gemensamt förslag om att investera i 3 500 årsplatser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktas till unga under 25 år. Vi vill avsätta 500 miljoner kronor för detta.

För att få jobb behöver ungdomar referenser och erfarenheter från arbetslivet. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv – i både gymnasieskola, komvux och högskola. Redan nu föreslår vi 100 miljoner kronor för att bygga ut möjligheterna till praktik och karriärrådgivning.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) finns det stora behov av nyrekryteringar i den offentliga sektorn inom de närmaste åren, bl.a. på grund av pensionsavgångar. Rekryteringsbehovet är stort när det gäller t.ex. vårdbiträden och yrkeslärare, men också när det gäller andra yrkesgrupper. Vi har ett gemensamt förslag om att 1 miljard kronor redan i år ska riktas till traineeprogram i välfärden. Det räcker till ca 3 000 traineepplatser.

Trots att ungdomskullarna växer kraftigt under de kommande åren har regeringen minskat antalet studieplatser på både komvux och högskola. Risken är betydande att vi nu står inför ett historiskt trendbrott; att andelen ungdomar som har möjlighet att gå vidare till högre studier för första gången kommer att minska. Vi vill kraftigt bygga ut både komvux, kvalificerad yrkesutbildning (KY) och högskola. Ungdomar ska ha möjlighet både att komplettera sin gymnasieutbildning och att läsa in gymnasiet om de inte tidigare har gjort det. Vi är överens om att bygga ut högskolan med minst 3 685 platser, komvux med minst 4 700 platser och KY med minst 2 500 platser redan i år.

## 2. Avvikande mening (s)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Ann-Christin Ahlberg (s) och Jennie Nilsson (s) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har vi socialdemokrater, tillsammans med Vänsterpartiets och Miljöpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som kan bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar vi oss på de övriga socialdemokratiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Sverige är ett väl rustat land med goda förutsättningar för en bra utveckling med stark ekonomi och nya jobb. Men jobbkrisen och den moderatstyrda regeringens passivitet slår hårt mot svenska folket och Sveriges konkurrenskraft. Varje dag kommer nya besked om varsel och uppsägningar, konkurser och arbetslöshet. På två år har antalet arbetslösa ökat med 20 000 personer, enligt SCB. Särskilt ungdomarna är hårt drabbade. Sverige hade redan i höstas enligt Eurostat Europas näst högsta ungdomsarbetslöshet. Det Moderaterna kallade ”utanförskapet” i valrörelsen är

2006 har nu ökat med 5 000 personer. En halv miljon löntagare har redan trängts ut ur a-kassan samtidigt som jobbkrisen fördjupas för varje dag. Socialbidragen ökar redan i två av tre kommuner.

Den moderatstyrda regeringen skyller sitt misslyckande på finanskrisen. Men det var regeringen – och inte finanskrisen – som trängde ut en halv miljon människor ur a-kassan. Det är regeringen som har avvecklat tre fjärdedelar av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen. Det är regeringen som lagt framtidsinvesteringar åt sidan. Och det är regeringen som har satt stora skattesänkningar före en politik som skapar jobb.

Regeringens passivitet inför krisen är oacceptabel. För oss är det självklart att en ansvarstagande politik för nya jobb går före stora skattesänkningar. Det är viktigt att vara aktiv och investera i det som skapar jobb. Regeringens passivitet leder till ökad arbetslöshet. Därmed blir underskotten ännu större i framtiden.

För att bekämpa jobbkrisen, stärka näringslivets konkurrenskraft och ge människor ökade möjligheter till arbete vill vi investera brett i utbildning. Under de senaste fem månaderna har närmare 80 000 löntagare varslats om uppsägning. Den som förlorar jobbet ska ha goda möjligheter att utveckla sin kompetens och stärka sin konkurrenskraft. Vi vill investera i 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen i den kvalificerade yrkesutbildningen, komvux/yrkesvux, masterutbildningar på högskolan m.m.

### *Spetskompetenslyftet*

Sverige har goda möjligheter att stå sig väl i den globala konkurrensen – om vi fortsätter att investera i kunskap på alla nivåer. Utnyttjar vi de sämre tiderna smart så står Sverige väl rustat och konkurrenskraftigt den dag konjunkturen vänder. Vi föreslår att Arbetsförmedlingen tillförs ytterligare 2 miljarder kronor i extra resurser år 2009 för ett spetskompetenslyft. Yrkesarbetare ska t.ex. kunna gå specialistutbildningar och tjänstemän ska kunna gå en masterutbildning på högskolan. Utbildningen ska ske inom ett område där det antingen råder brist på arbetskraft i dag eller förväntas göra det i framtiden. Spetskompetenslyftet kan med fördel användas av dem som varslats om uppsägning. Resurserna ska främst användas för att bekosta köp av utbildning men kan även användas för att subventionera del av lön under studierna. Olika kombinationer av utbildningsinsatser ska kunna komma i fråga. Utbildningarna kan vara både praktiska och akademiska. De bör kunna vara allt från korta kurser på någon månad till lite längre utbildningar. Resurserna beräknas räcka för att 20 000 personer ska kunna få del av erbjudandet.

### *Yrkesutbildning för arbetslösa*

Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktar sig till personer som sökt arbete en längre tid är en effektiv åtgärd som uppvisat mycket goda resultat enligt utvärderingar av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Utbildningarna håller hög kvalitet och ger människor yrkes-



kompetens som är efterfrågad av företag och på den lokala och regionala arbetsmarknaden. Det kan t.ex. handla om maskinförare, anläggningsarbetare och restaurangpersonal. För att möta jobbkrisen och skapa möjligheter för fler människor att få en vidareutbildning föreslår vi 13 500 nya platser i den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen 2009.

### *Praktikplatser för nytexaminerade akademiker*

När jobbkrisen förvärras drabbas även unga välutbildade hårt. Vi har tidigare föreslagit en satsning på praktik och karriärcoachning om 100 miljoner kronor. Vi föreslår nu en ny särskild jobb- och praktiksatsning på statliga myndigheter riktad till de unga som är på väg att avsluta sina studier och som nu möter en hård arbetsmarknad. 100 miljoner kronor avsätts för denna satsning. Pengarna ska användas till att aktivt förmedla praktikplatserna, kvalitetskontrollera praktikplatserna, stimulera framväxten av nya praktikplatser och stimulera till jobb efter praktik. Satsningen innebär också en medfinansiering av praktiklön. Omkring 1 000 unga nyexaminerade akademiker bör kunna omfattas av satsningen.

### *Jobb och praktik till ungdomar*

Vi vill genomföra breda investeringar för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. För de unga som är långtidsarbetslösa och som saknar kontakter eller erfarenhet från arbetslivet vill vi införa 7 500 fler förstajobbetavdrag som ger den som anställer en långtidsarbetslös ungdom ett skatteavdrag som motsvarar två tredjedelar av lönen. Vi vill investera i 5 000 lärlingsutbildningar för långtidsarbetslösa ungdomar. Regeringens justerade arbetsgivaravgift för de företag som redan har unga anställda har visat sig vara mycket ineffektiv. Ungdomsarbetslösheten ökar kraftigt. Vi vill införa en skattereduktion som motsvarar hela arbetsgivaravgiften för de företag och organisationer i både privat och offentlig sektor som anställer arbetslösa ungdomar.

### *Ett jobbluft för arbetslösa*

För dem som har varit arbetslösa en längre tid vill vi ge möjlighet till en kraftigt subventionerad anställning hos offentliga eller privata arbetsgivare. Investeringen motsvarar 10 000 platser.

### *Återupprätta trygghetssystemen*

Vi vill förbättra tryggheten vid arbetslöshet genom att sänka kostnaderna för medlemskap i a-kassan kraftigt med upp till 75 % av kostnaden. Vi vill höja ersättningen vid arbetslöshet till 80 % och taket till 990 kronor per dag. Därtill vill vi reparera tryggheten vid sjukdom, stoppa utförsäkringarna och höja taket i sjukförsäkringen.

### 3. Avvikande mening (v)

Josefin Brink (v) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har jag som företrädare för Vänsterpartiet, tillsammans med Socialdemokraternas och Miljöpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som vi tror skulle kunna bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar jag mig på de övriga vänsterpartistiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Den borgerliga regeringen har genomfört stora nedskärningar i och omstruktureringar av arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingen. Andelen arbetssökande som sysselsatts i utbildningar och andra program har minskat radikalt och de krympande resurserna har koncentrerats till långtidsarbetslösa. Trots flera år av god konjunktur och stigande sysselsättning har en stor grupp människor förblivit arbetslösa. Det handlar om ungdomar, personer med funktionshinder, nyligen invandrade och äldre med få år kvar till pension.

Dessa grupper kommer nu att knuffas än längre bak i kön då konkurrensen hårdnar om varje ledigt jobb och det finns gott om sökande som kommer direkt från ett annat jobb. Situationen förvärras ytterligare av att de nya, hårdare reglerna i sjukförsäkringen nu börjar få genomslag. Sjukskrivna som passerar tidsgränserna i den s.k. rehabiliteringskedjan kommer att skrivas in som arbetssökande, utan att Arbetsförmedlingen fått några särskilda resurser för att ge dem det stöd de behöver för att kunna hitta jobb.

Mot bakgrund av de prognoser regeringen själv gör om arbetslöshetens utveckling under innevarande och kommande år är det häpnadsväckande att så lite extra resurser sätts in för att öka Arbetsförmedlingens kapacitet att erbjuda stöd och meningsfull sysselsättning till de arbetslösa. Det utökade förvaltningsanslaget på 300 miljoner är förstås både välkommet och nödvändigt, men långt ifrån tillräckligt.

Vi i Vänsterpartiet har i tidigare motioner beskrivit de satsningar vi vill göra inom arbetsmarknadspolitiken. Förslagen omfattar en generellt större volym för aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser såsom arbetsmarknadsutbildningar och subventionerade anställningar, liksom riktade insatser för grupper med särskilt stora svårigheter att få jobb. Därtill föreslår vi i Vänsterpartiet en rad insatser som vi anser behövs för att möta den aktuella situationen med omfattande varsel och uppsägningar. Nedan beskrivs de insatser utöver de generella satsningarna på aktiv arbetsmarknadspolitik som är särskilt angelägna i rådande konjunkturläge.

#### *Satsa på kompetensutveckling*

För att förhindra varsel och uppsägningar bör staten erbjuda ekonomiskt stöd till fortbildning av anställda i branscher med tillfälligt sviktande orderingång. I enlighet med vad IF Metall har föreslagit bör de anställda som

under en period inte behövs i produktionen beviljas studieledighet och de lokala parterna komma överens om vilken typ av studier som är lämpliga. Efter genomgångna studier återgår de anställda till sitt jobb. Företaget finansierar utbildningen och staten står för ersättning till de studerande i enlighet med ersättningen från a-kassan. Eventuell ersättning utöver a-kassenivå är en förhandlingsfråga mellan parterna.

Utbildningarna antas ha en genomsnittlig längd på sex veckor, och 25 000 personer omfattas i ett första skede. Det ger en utgift för staten på ca 600 miljoner kronor i utbildningsersättning.

Vi i Vänsterpartiet ser också behov av att återinföra ett arbetsmarknadspolitiskt program där aktivitetsstöd kan erbjudas för ettåriga högskolestudier som är arbetsmarknadspolitiskt motiverade. Även antalet platser i ett sådant program bör utgå ifrån vad som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

Vidare är det viktigt att understryka betydelsen av tidiga arbetsmarknadspolitiska insatser. Trots vikande konjunktur finns fortfarande bristyrken. Det måste åter bli möjligt att erbjuda yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar även till dem som varit inskrivna bara en kort tid, om det ger ökade möjligheter att få ett jobb. Också unga under 25 år måste kunna erbjudas sådana utbildningar i ett tidigt skede. Dessa insatser ska inte ta utrymme från insatserna för långtidsarbetslösa vilka, som sagt, nu riskerar att få ännu svårare att hitta jobb.

### *ESF-rådet*

ESF-rådet har att fördela medel för projekt som syftar dels till kompetensutveckling av anställda, dels till en ökning av möjligheterna att få jobb för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Nyligen gav EU-kommissionen besked att de EU-medel som till hälften finansierar projekten kan användas för att förhindra uppsägningar i krisdrabbade företag. Det är naturligtvis välkommet. ESF-rådet har, som redovisades av generaldirektören Åsa Lindh vid hennes besök i utskottet den 20 januari 2009, bett regeringen om att få använda en del av de medel som avsatts för kommande år redan år 2009 för att i någon mån möta varselhoten. Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen bör bevilja en sådan tidigareläggning av redan budgeterade projekt i den mån ESF-rådet anser att det är lämpligt och möjligt att genomföra.

### *Kunskapslyft för ungdomar*

Enligt Arbetsförmedlingens prognos för 2009 kommer arbetslösheten framför allt att stiga bland ungdomar. Många unga kommer också att bli arbetslösa när deras visstidsanställningar inte förlängs. De unga som löper allra störst risk att bli långvarigt arbetslösa och som har särskilt svårt att hitta ett jobb är de som inte klarat gymnasiet.

Vi i Vänsterpartiet föreslår ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program i form av en särskild utbildningssatsning för arbetslösa unga som saknar gymnasieutbildning. Målet är att deltagarna ska klara av sin gymnasieexa-

men. Utbildningen ska anvisas av Arbetsförmedlingen och genomföras inom ramen för komvux. Deltagarna ska vara berättigade till aktivitetsstöd under utbildningstiden. Vi menar att 4 000 sådana utbildningsplatser borde inrättas under 2009.

Betydelsen av tidiga insatser när det gäller unga ökar. Arbetsförmedlingen vill inte vänta fem–sex månader med att erbjuda insatser för långtidsarbetslösa ungdomar. De vill kunna erbjuda praktik eller utbildning inom 14 dagar. Regeringen bör därför ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att tillsammans med kommuner, föreningsliv och andra lämpliga samarbetspartner öka antalet praktikplatser för unga. Om det är motiverat och lämpligt bör sådana anvisningar kunna ske i ett tidigt skede. Att förvisas till passivitet i en lågkonjunktur är den sämsta tänkbara starten på vuxenlivet.

#### **4. Avvikande mening (mp)**

Ulf Holm (mp) anför:

I en gemensam avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande har jag som företrädare för Miljöpartiet, tillsammans med Socialdemokraternas och Vänsterpartiets företrädare, utvecklat vår gemensamma kritik av den moderatstyrda regeringens arbetsmarknadspolitik och presenterat gemensamma förslag som vi tror skulle kunna bidra till att snabbare ta Sverige ur jobbkrisen. I denna avvikande mening koncentrerar jag mig på de övriga miljöpartistiska satsningar som berör utskottets beredningsområde.

Sverige och världen befinner sig i allvarliga ekonomiska problem. Den globala finansiella krisen är långt ifrån över och dess verkningar kommer att påverka vardagen för många människor under lång tid framöver. Arbetslösheten kommer att fortsätta att stiga kraftigt under det närmaste året, och produktionen att minska.

Regeringen kan inte lastas för uppkomsten av finanskrisen. Orsakerna är i mångt och mycket importerade från andra länder och ett resultat av oförsiktig utlåning, bristande regelverk och globala obalanser. Däremot menar vi i Miljöpartiet att den moderatstyrda regeringen genom sin politik, sin oförmåga och sitt bristande engagemang nu förvärrar finanskrisen och fördjupar lågkonjunkturen. De åtgärder som regeringen nu föreslår i föreliggande proposition kom först efter att oppositionen satt press på regeringen genom riksdagsmotioner i november och efter att stora delar av det övriga samhället engagerade sig med kraftiga påtryckningar.

Vi i Miljöpartiet menar att det är hög tid att tackla finanskrisen och lågkonjunkturen med offensiva åtgärder som leder till klimatomställning samtidigt som nya jobb kan skapas. Regeringens orättvisa fördelningspolitik måste bytas ut. Trygghetssystemen måste förbättras och stora investeringar behövs i utbildning.

Vi i Miljöpartiet stöder vissa av åtgärderna i regeringens proposition 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning. Men det finns anledning att vara kritisk till den snäva omfattningen och inriktningen och till regering-

ens senfärdighet när det gäller åtgärder för att klara nedgången på arbetsmarknaden och när det gäller att hantera kärnproblemet som är finansmarknaderna.

I Miljöpartiets budgetmotion för 2009 presenterades ett antal offensiva förslag som är nödvändiga nu när arbetsmarknaden försämras. Inriktningen var på kvalitativa åtgärder inom kvalificerad yrkesutbildning, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, kommunal vuxenutbildning, fler högskoleplatser och en kvalitetssatsning på högskolan. Syftet med dessa satsningar var att skapa förutsättningar för fler människor att omskola sig och fortbilda sig nu när arbetslösheten stiger. Detta mildrar effekterna av lågkonjunkturen och gör att fler kan bli rustade att ta nya jobb när konjunkturen sedan vänder. Jag menar att inriktningen i Miljöpartiets budgetmotion skulle ha lagt grunden för en politik som betydligt bättre än regeringens hade svarat mot de utmaningar Sverige står inför.

Regeringen föreslår nu i sin proposition att möjligheten till coaching utvidgas så att även personer med kortare arbetslöshet ska kunna få del av den och att möjligheterna till praktik utvidgas. Regeringen föreslår också att platserna i yrkesvux och eftergymnasial vuxenutbildning utökas. Vi i Miljöpartiet har tidigare kommit med liknande förslag och bejakar detta. Samtidigt är det som regeringen föreslår otillräckligt. Regeringen måste återkomma med förslag om ytterligare insatser i en aktiv arbetsmarknadspolitik. Antalet platser i arbetsmarknadsutbildning och andra kvalitativa åtgärder måste öka. Vi i Miljöpartiet föreslår att regeringen återkommer med förslag till riksdagen att redan för 2009 skjuta till 500 miljoner kronor till arbetsmarknadsutbildning utöver vad som presenteras i den gemensamma trepartisatsningen mot ungdomsarbetslösheten.

Skogsstyrelsen har tidigare haft ett omfattande arbete tillsammans med Arbetsförmedlingen där arbetslösa jobbat med bl.a. naturvård. Programmet gröna jobb skapade arbetstillfällen samtidigt som viktiga insatser kunde genomföras i naturreservat och nationalparker. Genom regeringens politik har programmet nu upphört. Vi i Miljöpartiet menar att denna typ av gröna jobb i stället borde utvecklas kraftigt.